

Laura Stagno

Implementacija bizantskih ikona u post-tridentski i barokni sjaj Recepcija i štovanje istočnih kulturnih slika u Republici Genovi od 16. do 18. stoljeća

U članku se razmatra status čudotvornih i nerukotvorenih (*acheiropoieta*) slika u zapadnoj Europi i to kroz tri zanimljiva primjera bizantskih ikona donesenih u različito vrijeme na područje Republike Genove: slavni *Mandylion*, poistovjećen s nerukotvorenom slikom iz Edesse, manje poznata *Madonna di Pera* u Genovi te kasnosrednjovjekovna *Dormitio Virginis* iz malog primorskog mjesta Rapallo. Ove slike, iako vrlo različite u svojoj povijesti i popularnosti, imale su kulturni status, što je rezultiralo nastankom novih umjetničkih djela koja su ih još osnažila. Upravo su ta umjetnička djela, naručena kako bi se izrazila privrženost lokalne zajednice ovim čudotvornim slikama, jednako kao i prepoznavanje njihova crkvenog značaja, u fokusu ovoga razmatranja. U kasnom 16. stoljeću, *Mandylion* je bio umetnut u okvir (*thecu*) i ugrađen u mramorni tabernakul, kao središnji dio grandiozne strukture Marcella Sparzoa, ukrašene brojnim skulpturama alegorija i proroka, oblikovanih u štuko tehnici. U isto je vrijeme Giovanni Battista Paggi za crkvu San Bartolomeo degli Armeni izradio prvu oltarnu sliku na kojoj je oslikana priča o *Svetom licu* (*Gesù consegna la propria immagine ad Anania*, 1595.). Do kraja 17. stoljeća preko petnaest slika s prikazima legendi i čuda povezanih uz *Mandylion* krasilo je crkvu, koja je tako postala svojevrsan *theatrum sacrum* oko središnje ikone. Slika *Madonna di Pera* (čije ime potječe od genovske kolonije u Konstantinopolu gdje je nastala i koja se pripisuje svetom Luki kao i brojne druge, stvarne ili navodne slike istočne provenijencije) bila je krajem 17. stoljeća ugrađena u barokni oltar, na kojemu je genovski slikar Giovanni Andrea Carlone prikazao svetog Nikolu iz Mire sa sveticama, što je tipičan primjer komemorativnog rješenja primjenom "slike u slici". Slika *Dormitio Virginis* iz Rapalla bila je vezana uz dva umjetnička djela iz 18. stoljeća: fiksni veliki srebrni okvir u obliku bogate cvjetne draperije s kerubinima, postavljen u mramorni barokni oltar na kojemu je slika obično bila izložena, te raskošni procesionalni kovčeg, ukrašen velikim srebrnim kipovima u prizoru čudotvorne pojave ove ikone u Rapallu. Slika bi se umetala u predviđeni prostor na kovčegu i nosila u blagdanskoj procesiji, što je i danas običaj. Uspostavljanjem ove tradicije proširio se sveti prostor povezan uz ikonu, a istovremeno su se potvrđivale i jačale veze lokalne zajednice sa spomenutom svetom slikom. Razmatranje čimbenika poput tenzija uzrokovanih nepodudarnošću istočnih i zapadnih ikonografskih tradicija ili spajanja različitih umjetničkih djela u jednu cjelinu, doprinos su ovoga rada u preispitivanju percepcije ikona u modernoj zapadnoj Europi.